

Skapande istället för påverkanspolitik – Nietzsche, Tarde & Deleuze

Föreställningen att politik är påverkan är en överföring från mekaniska föreställningar om orsak-verkan, linjär kausalitet. Det som är före påverkar det som är efter. Och det som kommer efter är orsakat av något som kom före. Men politik vänder på denna föreställning. Det som kommer efter ändrar på det som varit tidigare. Det som varit används för att skapa något nytt. Politik är avvikelse snarare än påverkanspolitik.

Etymologiskt kommer re- i revolution och reform från tillbaka, åter. Både reform och revolution har växt fram ur betydelser som omforma, återvända, återanvända. Det senare ändrar på det som varit. Det ändrar genom att återanvända det som varit. Revolution och reform bryter här med föreställningen om påverkanspolitik.

Saker som hänt tidigare kan aktiveras på nytt. Tidigare händelser kommer till liv igen. Sedan länge slutfört motstånd kan återanvändas och omvandlas till ny befrielse. Återanvändandet behöver inte ens överensstämma med de tidigare händelserna. Så politiska motståndares och fienders kan återanvända och omvandla varandras handlingar.

Enligt artonhundratals sociologen Gabriel Tarde är politik och samhällsförändring att imitera. Gilles Deleuze tar upp hur Gabriel Tardes förklarar

samhällsförändring som imitationskedjor^[1]. Samhällen är inte så toppstyrda som vi tror, de består snarare av långa kedjor av imitationer. Imitationskedjorna ger sig iväg i nya oväntade riktningar. Horisontellt från grupp till grupp. Nerifrån och upp i hierarkin. Eller uppifrån och ner. För att oväntat byta riktning.

Imitera skillnad

Till skillnad från statiska ordningar är politik inte ett imiterande av likhet utan snarare ett imiterande av skillnad, enligt Deleuze^[2]. Politisk skillnad återanvänds. Revolutioner och reformer återanvänds så att de skapar något nytt. Imitationskedjorna skulle borde kanske hellre kallas för uppfinnarkedjor. Uppfinningar återanvänds för att skapa nya uppfinningar.

Föreställningar om politisk påverkan förutsätter gärna att aktivism påverkar senare handlingar och händelser. Subjektet föregår objektet, aktivism föregår beslutsfattandet. Politik som imitationskedjor vänder på detta. Den som imiterar blir subjektet. Och den gör tidigare handlingar till objekt. Till något som kan imiteras och förändras.

Istället för att föreställa oss politik som politisk påverkan, som orsak verkan, blir politik snarare dansande med varandra.

Motstånd och politisk förändring producerar mening som återanvänder och omvandlar annan produktion av mening. Men politisk förändring har inte sitt ursprung i den politik som fanns tidigare, inte heller i aktioner och aktivism som föregick den politiska förändringen. Förändring går inte att härleda ur tidigare påverkan.

Nietzsche ersätter dualiteten mellan orsak och verkan

med samhörigheten mellan mening och fenomen^[3]. Istället för att aktioner påverkar framtida skeden i en orsak-verkan-kedja så producerar mening istället bemäktigande eller dominans, befrielse eller härskande. Alla aktioner och händelser bär med sig en mångfald av meningar vilka kan börja producera befrielse eller börja dominera.

Både Nietzsche och Deleuze avvisar linjär påverkan likväl som linjär utveckling. I exempelvis *Capitalism and Schizophrenia*, använder Deleuze och Guattari rhizom som paradigm för hur samhällen och system förändras. Rhizom – bamburötter och svamprötter – förgrenar sig åt alla möjliga håll utan att behöva ett centrum eller en ursprunglig huvudrot.

Politik utan framtida mål

Politik är avvikelse. Politisk vilja blir, för Nietzsche, inte ett framtida mål eller syfte^[4]. Politik är inte målbild, måldokument eller målformulering. Den politiska viljan är snarare ett bejakande (affirmerande) av skillnader och skapande, av att skapa skillnad.

Den politiska viljan börjar producera direkt. Politisk kraft är inte politiska aktioner som representerar något framtida mål som inte existerar i det politiska medlet. Mål blir istället medlet. Målet är det vi börjar med snarare än det som ligger långt därframme.

Dualismen mellan medel och mål blir en politisk fiktion för Nietzsche. Med dagens aktivistiska språkbruk skulle man kunna säga att Nietzsche avvisar tron på indirekta aktioner. Han uppfattar snarare en värld av direkta aktioner.

Politik är att skapa skapande

För att viljan till skapande hos Nietzsche inte ska förstås naivt eller slutgiltigt som färdiga skapelser behöver man hela tiden tänka sig dubbla skapande: producera producerande, bejaka bejakandet, konstruera konstruerande. Detta dubbla skapande blir en självgående motor, ett återskapande av återskapande.

Den kraftfulla aktionen eller den stora politiska händelsen får däremot funktionen av inbromsning, av politisk återvändsgränd. Den illusoriska tron på den stora aktionen bygger på mekaniken: ju större kraft desto större effekt.

Deleuze och Guattaris tvåbandsverk *Capitalism and Schizophrenia* kan läsas som preciseringar av Nietzsches positiva bejakande och skapande. Vår värld består av producerande av producerande; åt alla håll; i alla möjliga riktningar, brytningar och vändningar. Politik menar Deleuze och Guattari är att bejaka skapandet och skapa bejakande.

Per Herngren

2008-03-03, version 0.2.2

Referens

Gabriel Tarde, *The laws of imitation*, Henry Holt and Company, New York, 1903, facsimile 2007 by Books on Demand UMI, franska original 1882-1888.

Gilles Deleuze, *Difference and repetition*, Columbia University press, 1994, original 1968.

Gilles Deleuze, *Nietzsche och filosofin*, Daidalos, 2003, original 1962.

Gilles Deleuze, Felix Guattari, *A Thousand Plateaus:*

Capitalism and Schizophrenia, Trans. and Foreword by Brian Massumi. Minneapolis: U. of Minnesota Press, 1987.

Fotnot

[1] Gabriel Tarde, *The laws of imitation*, Henry Holt and Company, New York, 1903, facsimile 2007 by Books on Demand UMI, franska original 1882-1888.

[2] Gilles Deleuze, *Difference and repetition*, Columbia University press, 1994, original 1968.

[3] Gilles Deleuze, *Nietzsche och filosofin*, Daidalos, 2003, original 1962, s 34.

[4] Gilles Deleuze, *Nietzsche och filosofin*, Daidalos, 2003, original 1962, s 41.